bunkerio liekanos. Šiuo metu visas piliakalnis apaugęs mišriu mišku (7 pav.).

Piliakalnis preliminariai datuojamas geležies amžiaus pirmąja puse (III a. pr. Kr. – II a.). Jo aikštelėje, ypač žemėjančioje jos P pusėje, vietomis pastebimas daugiau nei 45 cm storio juodos spalvos anglingas kultūrinis sluoksnis. Aikštelės pakraščiuose rasta degusių riedulių, smulkių lipdytinių molinių indų šukių brūkšniuotu išoriniu paviršiumi. Saugotina objekto teritorija užima 8,64 ha plotą.

A Newly Discovered Hillfort in Šalčininkai District

Dainavėlė hillfort (Dieveniškės promontory, Šalčininkai District) is on the higher S–SE part of an erosional ridge, one of the separated lateral ridges of a SE–S running, broad, severely eroded moraine crest (Figs. 1, 7). The hillfort's enclosure runs NW–S and is an irregular oval 95 m in length. It consists of two parts: the lower NW enclosure consists of a 28 m long NW–SE part and a 27–30 m wide SE part, while the S higher enclosure is 64 m long NW–S and up to 57–59 m wide, with an elevated central part and a slope with a visible drop of about 1.5 m to the S–SE (Fig. 2). At the convergence of these two enclosures there was probably a small bank with ditches on both sides. The slope at the NW end of the hillfort's enclosure drops 1.5–1.6 m fairly precipitously to a 40–50 cm deep, 9 m wide (at the top) ditch, which was dug at the slope's foot. Beyond this ditch there appear to be the surviving remains of a bank up to 30 cm high and 4 m wide at the base (Figs. 3, 4).

Approximately 2.5–4 m below the edge of the enclosure, the hillfort was encircled by a ring ditch with a bank beyond it, of which now only a clear terrace survives, especially at the hill's various-sized spurs (Figs. 5, 6). The hillfort's slopes are steep, up to 33 m high, with a 2.5–4 m high upper part with artificially steepened slopes (Figs. 2, 7). The hillfort was preliminarily dated to the 3rd century BC – AD 2nd century. A 20–45 cm thick cultural layer with burnt boulders and small sherds of brushed pottery was observed in places in its enclosure. The hillfort has been especially severely disturbed by erosion caused by ploughing over a long period.

Egidijus Šatavičius

Nauji pilkapynai rytinėje Lietuvos dalyje

2017–2018 m. autorius, asmenine iniciatyva analizuodamas senus Lietuvos žemėlapius, LiDAR duomenis bei lankydamasis įvairiose Rytų ir Vidurio Lietuvos vietovėse, surado apie 50 naujų pilkapynų ir pavienių pilkapių, dalis kurių jau aprašyti (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 570–591). Šiame straipsnyje aprašomi 15 kitų naujai identifikuotų pilkapynų ar pavienių pilkapių. Jų koordinatės nurodomos LKS94 sistemoje.

Netoli Luokesos (Molėtų r.) aptiktas didelis Naraginės pilkapynas I. Didesnės pilkapių grupės taip pat identifikuotos Dieveniškių kilpos (Šalčininkų r.) PR dalyje (Gurelių ir Urelių pilkapynai), į PV nuo Liukonių (Širvintų r.) (Užukamajo, Davonių I–II pilkapynai bei du pavieniai pilkapiai), taip pat Švenčionių r. Pabradės (Naujadvario II pilkapynas) ir Sarių apylinkėse (Kasčiukų II, Peršaukščio–Kasčiukų IV, Sarių–Laukių I, Sudotos III pilkapynai ir pavienis Kasčiukų II pilkapis). Vidutinio dydžio pilkapynas identifikuotas Vilniaus miesto PV pakraštyje. Visus šiuos naujus surastus pilkapynus ir pavienius pilkapius siūloma įtraukti į NKVR.

Naraginės pilkapynas I (Molėtų r., Luokesos sen.) yra 270 m į Š–ŠR nuo Pamalio ežero, 290 m į V nuo plento Vilnius–Utena (A14), 1,79 km į ŠV nuo Puntos upelio žiočių Bebrusų ežere, Videniškių girininkijos Vilkiškių miško 346 kvartalo centrinėje dalyje. Už 4,6 km į ŠV yra saugomas Kijėlių pilkapynas (UK 16262). Pilkapio 2 centras – 590176, 6117874.

Pilkapynas yra į P nuo Molėtų esančioje fliuvioglacialinės kilmės zandrinėje pakilumoje, kurios paviršius ŠR–PV kryptimi stipriai išraižytas įvairių nuosrūvų latakų, gūbrių bei rininių klonių ar termokarstinių įdubų. Vietovės paviršius labai banguotas, daug kur įmirkęs bei išvagotas PV–ŠR krypties siaurų ir seklių rininių klonių. Pilkapiai supilti ant neaukšto ir plataus gūbrio, kurio silpnai banguotas paviršius šiek tiek įdubęs Š dalyje ir nežymiai žemėja Š–ŠV kryptimi, o PR pakraštys apjuostas ryškesniu smėlio ir žvyro gūbriu. P kryptimi platus gūbrys nuolaidėja į užpelkėjusį Pamalio ežero duburį.

Pilkapyną sudaro 28 aiškesni sampilai, iš kurių 12 yra gana gerai išlikę, o likę 16 stipriai sulėkštėję ar daugiau mažiau apardyti, bei dar 3 ar 4 spėjami sampilai (1 pav.). Pilkapiai išsidėstę po 5–6 truputį lenktomis linijomis, nutįstančiomis PV–ŠR, P–Š ir PR–ŠV kryptimis. Sampilai išsidėstę gana kompaktiškai ir arti vienas kito, vidutinis atstumas tarp jų 2–5 m, ir tik kraštiniai pilkapiai nutolę didesniu nei 12–22 m atstumu vienas nuo kito. Pilkapių sampilai yra beveik apskritimo formos, su tolygiai išgaubta plokštesne viršutine dalimi, tačiau pasitaiko ir beveik plokščiaviršūnių sampilų. Pastebėta, kad nemaža dalis sampilų yra paveikti erozijos. Pilkapių skersmuo siekia 7–13 m, o aukštis – tarp 0,2–1,3 m. Sampilus papėdėje dažniausiai juosia vos pastebimos puslankio formos duobės arba beveik ištisinis žiedinis griovys. Visi sampilai pilti iš smėlio su įvairia žvyro priemaiša. Stambesni ir geriau išlikę sampilai telkiasi pilkapyno teritorijos P–PR dalyje, o teritorijos pakraščiuose sampilų paviršius vietomis pažeistas miško keliukų ir iškirstų proskynų bei seniau iškastų nedidelių duobių (turbūt buvo iškasami kelmai). Sampiluose akmenų vainikų liekanų nepastebėta.

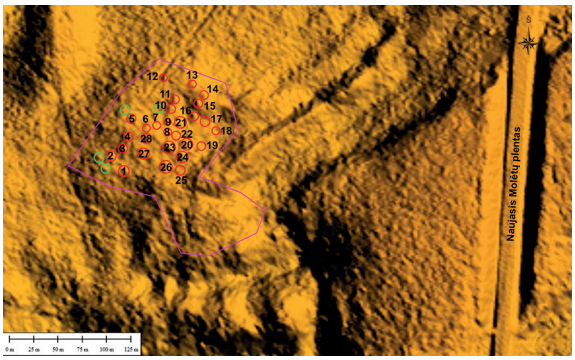

1 pav. Naraginės pilkapyno I (Molėtų r.) teritorijos LiDAR planas: raudoni apskritimai – identifikuoti pilkapiai, žali apskritimai – spėjami pilkapiai. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 1. A LiDAR plan of the territory of Naraginė barrow cemetery I (Molėtai District): red circles – identified barrows, green circles – suspected barrows.

Pilkapis 1 – 10–11 m skersmens, iki 40–50 cm aukščio. Sampilas labai sulėkštėjęs, plokštesne viršūne, Š jo trečdalis nuardytas keliuko; sampilą papėdėje juosiantis griovys visiškai užslinkęs. Pilkapis 2 yra 9 m į ŠV nuo pilkapio 1, 10–11 m skersmens, iki 40–70 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, jame yra keletas nedidelių urvų; sampilą papėdėje juosia vos pastebimos griovio duobės (2 pav.). Pilkapis 3 yra 4,5 m į ŠR nuo pilkapio 2. Jis 9–10 m skersmens, 30–40 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su plokštesne viršutine dalimi; sampilą papėdėje juosia vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 4 yra 3 m į Š–ŠR nuo pilkapio 3. Jis 9–10 m skersmens, 20–50 cm aukščio, sampilas visiškai sulėkštėjęs, su plokščia viršutine dalimi; sampilą

2 pav. Naraginės pilkapyno I pilkapis 2 iš R–PR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 2. Naraginė barrow cemetery I, barrow 2, as seen from the E–SE.

3 pav. Naraginės pilkapyno I pilkapis 23 iš Š–ŠR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 3. Naraginė barrow cemetery I, barrow 23, as seen from the N–NE.

papėdėje juosia vos pastebimas griovys. Pilkapis 5 yra 9 m į Š nuo pilkapio 4. Sampilas 9–10 m skersmens, 40–60 cm aukščio, jis sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje jį juosia vos pastebimas griovys; sampilo ir griovio ŠV dalis apardyta keliuko. Pilkapis 6 yra 9 m į PR nuo pilkapio 5. Jis 8 m skersmens, 20–30 cm aukščio. Sampilas visiškai sulėkštėjęs, plokštesne viršutine dalimi; papėdėje jį juosia vos pastebimas griovys. Pilkapis 7 yra 3 m į ŠR nuo pilkapio 6, 8 m skersmens, 20–40 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su plokštesne viršutine dalimi; papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 8 yra 4,5 m į PR nuo pilkapio 7. Jis 8 m skersmens, 20–50 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 9 yra 3 m į Š nuo pilkapio 8. Jis 7 m skersmens, 30–50 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su nežymiai išgaubta ir deformuota viršutine dalimi. Jį papėdėje juosia vos pastebimas griovys. Pilkapis 10 yra 6 m į Š–ŠR nuo pilkapio 9. Jis 9–9,5 m skersmens, 50–70 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su plokščia viršutine dalimi. Jį papėdėje juosia vos pastebimas griovys. Pilkapis 11 yra 1,5 m į Š–ŠR nuo pilkapio 10. Jis 9–9,5 m skersmens, 40–70 cm aukščio; sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 12 yra 16 m į ŠV nuo pilkapio 11. Jis 8 m skersmens, 30–60 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, kurio ŠV dalis nuardyta keliuko. Papėdėje jį juosia vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 13 yra 15 m į ŠR nuo pilkapio 11. Jis 7–8 m skersmens, 20–30 cm aukščio. Sampilas stipriai nuvažinėtas kertant miško proskyną, vos žymus ir plokščias; papėdėje jį juosia vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 14 yra 9 m į PR nuo pilkapio 13. Jis 9–10 m skersmens, 40–50 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su nežymiai išgaubta viršutine dalimi. Jį papėdėje juosia vos pastebimas griovys. Pilkapis 15 yra 3 m į PV nuo pilkapio 14. Sampilas 9 m skersmens, 50–70 cm aukščio, pats sampilas sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi; papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 16 yra 6 m į P–PV nuo pilkapio 15. Jis 9 m skersmens, 30–50 cm aukščio. Sampilas stipriai

sulėkštėjęs, su nežymiai išgaubta viršutine dalimi; papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 17 yra 3 m į PR nuo pilkapio 16. Jis 10 m skersmens, 70–90 cm aukščio, sampilas nežymiai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi; papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 18 yra 6 m į PR nuo pilkapio 17. Jis 8 m skersmens, 40–60 cm aukščio. Sampilas ypač stipriai sulėkštėjęs, su nežymiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. Pilkapis 19 yra 14 m į PV nuo pilkapio 18. Jis 8,5 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 20 yra 4 m į V nuo pilkapio 19. Jis 12 m skersmens, 0,9–1,3 m aukščio. Sampilas truputį sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 21 yra 9 m į Š–ŠV nuo pilkapio 20 ir 3,5 m į PV nuo pilkapio 16. Jis 12 m skersmens, 0,4–1,2 m aukščio. Sampilas truputį sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 22 yra 4 m į P–PV nuo pilkapio 21 ir 1 m į PR nuo pilkapio 8. Jis 9 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 23 yra 3 m į PV nuo pilkapio 22. Jis 12–13 m skersmens, 1,2–1,3 m aukščio. Sampilas truputį sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės (3 pav.). Pilkapis 24 yra 3 m į PR nuo pilkapio 23. Jis 11,5–12 m skersmens, 1–1,3 m aukščio. Sampilas truputį sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi ir apardytu Š–ŠV šonu, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 25 yra 2 m į P nuo pilkapio 24. Sampilas nuskleistas, ovalios formos (gali būti 2 pilkapių vieta), 20–40 cm aukščio. Pilkapis 26 yra 6 m į PV nuo pilkapio 24 ir 3 m į V nuo pilkapio 25. Jis 13 m skersmens, 0,5–1,3 m aukščio. Sampilas truputį sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi ir nedidelėmis iškastomis duobėmis sampilo pakraščiuose, papėdėje juosiamas vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 27 yra 13 m į ŠV nuo pilkapio 26. Jis 11,5 m skersmens, 50–70 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje pilkapį juosia vos pastebimos griovio duobės. Pilkapis 28 yra 6 m į Š nuo pilkapio 27 ir 2 m į P nuo pilkapio 6. Jis 10 m skersmens, 20–50 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, papėdėje juosiamas vos pastebimo griovio. 35 m į PR nuo pilkapio 26 yra maždaug 50x40 m dydžio ovalaus plano kalva, primenanti stambų pilkapį. Geriau išlikęs ŠV–V–PV šonas yra ryškiai pastatintu šlaitu ir apjuostas iškastu grioviu (4 pav.). Sampilo aukštis čia siekia iki 0,7–2,2 m. Kalvos Š–ŠR šonas nuožulnus ir stipriai apardytas keliuko, o aukš-

4 pav. Naraginės pilkapyno I stambų pilkapį primenančios kalvos PV šonas pastatintu šlaitu, apjuostas grioviu iš PV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 4. The SW side of the Naraginė barrow cemetery I hill, which is reminiscent of a large barrow, has an artificially-steepened slope, and is surrounded by a ditch, as seen from the SW.

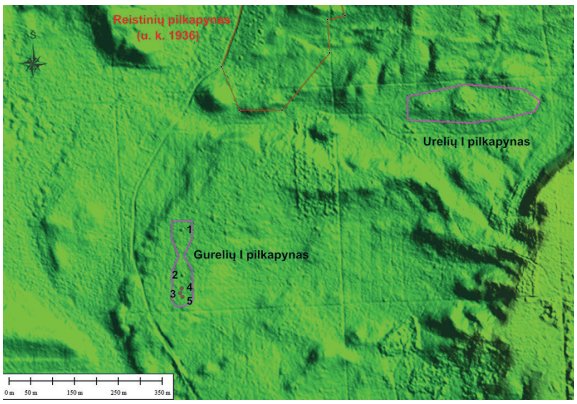

5 pav. Gurelių ir Urelių pilkapynų (violetiniai daugiakampiai) (Šalčininkų r.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 5. A LiDAR plan of Gureliai and Ureliai barrow cemeteries (violet polygons) (Šalčininkai District).

tesnis nuožulnus R–PR ir iš dalies P šonas ženkliai apardytas sodinant mišką. Šio objekto paskirtis ir datavimas nežinomi.

Saugotina pilkapyno teritorija miške užima 2,129 ha plotą. Šalimais galėjo būti ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos. Šis naujai surastas pilkapynas preliminariai datuotinas viduriniu – vėlyvuoju Rytų Lietuvos pilkapių kultūros periodu (VI–X a.).

Gurelių pilkapynas I (Šalčininkų r., Dieveniškių sen.) yra 500–600 m į ŠR nuo Gurelių kaimo R sodybos, 4,58 km į Š–ŠV nuo Utėlinės ir Versekos upelių santakos, tarp Gurelių ir Urelių kaimų esančio Gelažių / Borovkos miško 30 kvartalo PV pakraštyje (Dieveniškių girininkija). Už 330 m į Š–ŠR yra saugomas Reistinių pilkapynas (UK 1936), o 580 m į ŠR – naujai surastas Urelių pilkapynas I. Pilkapio 1 centras – 610008, 6014708.

Pilkapynas yra Medininkų aukštumos P dalyje, Dieveniškių moreninėje–fliuvioglacialinėje plynaukštėje. Jis įrengtas atsitraukusio stambaus ir plataus moreninio kalvagūbrio šlaito vietoje susiformavusios masyvios erozinės lomos – įdubos PR pakraštyje, kurios visa žemesnioji dalis padengta smėliu. Pilkapiai supilti ant ŠR kryptimi nutįsusios nežymiai aukštėjančios nedidelės ir plokščios smėlingos pakilumos, jos vakarinėje pusėje. Iš V ir PV pusės, maždaug už 200–350 m šią pakilumą juosia nedidelis iš minėtosios erozinės lomos ištekantis pelkėto slėnio upelis (Versekos aukštupys).

Pilkapyną sudaro 2 aiškūs ir stambūs sampilai bei dar, atrodo, 3 ypač stipriai suplokštėję ir baigiantys sunykti sampilai (5 pav.). Pilkapiai išsidėstę Š–P krypties linijoje. Gerai išlikę abu stambieji sampilai vienas nuo kito nutolę per beveik 90 m, o per 30 m į P nuo jų esantys baigiantys galutinai sunykti sampilai yra susitelkę vienoje vietoje, per 3–4 m vienas nuo kito. Abiejų stambiųjų pilkapių sampilai yra beveik apskritimo formos, su kūgio formos ar nupjauto kūgio formos viršutine dalimi. Jie iki 9 m skersmens, 1,3–1,5 m aukščio. Sampilus papėdėje juosia beveik ištisinis iki 60 cm gylio, 2–4 m pločio griovys. Piečiausi baigiantys sunykti sampilai yra 6–7 m skersmens ir iki 20–40 cm aukščio, su griovių ir duobių sekliomis įdubomis papėdėje. Visi sampilai pilti iš smėlio, kartais su nedidele žvyro priemaiša. Pilkapynas apardytas miško sodinimo bei sanitarinio miško kirtimo metu per sampilus važinėjusios sunkiasvorės technikos.

Pilkapis 1 yra 9 m skersmens, iki 1,5 m aukščio, sampilas kūgio formos, su truputį suplokštėjusia viršūne ir pažeistu sampilo V šlaitu. Jo papėdę juosia beveik ištisinis platus griovys (6 pav.). Pilkapis 2 yra 93 m į P nuo pilkapio 1, 9 m skersmens, iki 1,5 m aukščio. Sampilas kūgio formos, papėdėje apjuostas beveik ištisiniu 2–3 m pločio grioviu (7 pav.). Pilkapis 3 yra 32 m į P nuo pilkapio 2. Jis 7 m skersmens, 20–40 cm aukščio. Sampilas visiškai suplokš-

tėjęs ir baigiantis sunykti. Papėdėje pastebimi juosusio griovio įdubimai. Pilkapis 4 yra 3 m į ŠR nuo pilkapio 3. Jis 7 m skersmens, 20–40 cm aukščio. Sampilas visiškai suplokštėjęs ir baigiantis sunykti; papėdėje pastebimi juosusio griovio įdubimai. Pilkapis 5 yra 3–4 m į PR nuo pilkapio 3. Jis 7 m skersmens, 20–40 cm aukščio. Sampilas visiškai suplokštėjęs ir baigiantis sunykti; papėdėje pastebimi juosusio griovio įdubimai.

Saugotina objekto teritorija užima 0,75 ha plotą. Pilkapynas preliminariai datuotinas viduriniu – vėlyvuoju Rytų Lietuvos pilkapių kultūros periodu (VII–XI a.).

Urelių pilkapynas I (Šalčininkų r., Dieveniškių sen.) yra 4,95 km į Š nuo Utėlinės ir Versekos upelių santakos, tarp Gurelių ir Urelių kaimų esančio Gelažių / Borovkos miško 31 kvartalo Š pakraštyje (Dieveniškių girininkija). Už 250 m į V–ŠV yra saugomas Reistinių pilkapynas (UK 1936), o už 580 m į PV – naujai surastas Urelių pilkapynas I. Pilkapio 8 centras – 610655, 6014982.

Pilkapynas yra Medininkų aukštumos P dalyje, Dieveniškių moreninėje–fliuvioglacialinėje plynaukštėje. Jis įrengtas atsitraukusio stambaus ir plataus moreninio kalvagūbrio šlaito vietoje susiformavusios masyvios erozinės lomos – įdubos PR pakraštyje, kurios žemesnioji dalis padengta smėliu. Pilkapiai supilti ant V–R kryptimi nutįsusios neaukštos pakilumos / gūbrio su truputį aukštesne ir platesne centrine dalimi bei didesnio nuolydžio P ir V šlaitu. Iš P pusės pilkapyno pakilumą / gūbrį juosia negilus, bet platus klonis (5 pav.).

Pilkapyną sudaro 14 aiškių sampilų. Pilkapiai išsidėstę bemaž dviem laužtomis linijomis R–V kryptimi, iš kurių P yra ryškesnė ir tiesesnė. Sampilai vienas nuo kito nutolę per 2–18 m (8 pav.). Pilkapių sampilai yra beveik apskritimo formos, su plokštesne ar užapvalinta viršutine

6 pav. Gurelių pilkapyno pilkapis 1 iš R. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 6. Gureliai barrow cemetery, barrow 1, as seen from the E.

7 pav. Gurelių pilkapyno pilkapis 2 iš R. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 7. Gureliai barrow cemetery, barrow 2, as seen from the E.

dalimi, tačiau pasitaiko ir kūgio formos sampilų. Jie 6–9 m skersmens, 0,3–1,3 m aukščio. Sampilus papėdėje dažniausiai juosia ryškios ir gilokos puslankio formos duobės, kurios kai kuriais atvejais sudaro beveik ištisinį žiedinį griovį. Visi sampilai pilti iš smėlio, kartais su nedidele žvyro priemaiša. Pilkapyno teritorijoje,

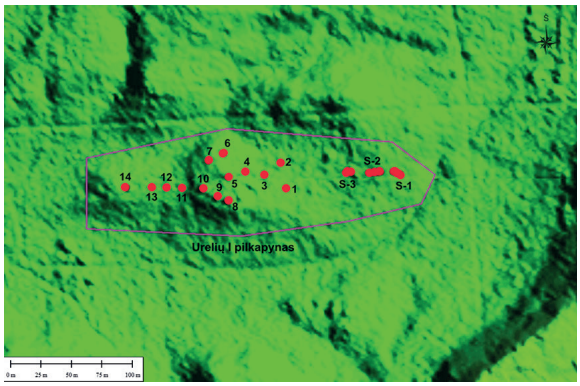

8 pav. Urelių pilkapyno ir keturkampių sampilų (Šalčininkų r.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 8. A LiDAR plan of Ureliai barrow cemetery and its square mounds (Šalčininkai District).

9 pav. Urelių pilkapyno pilkapis 3 iš R. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 9. Ureliai barrow cemetery, barrow 3, as seen from the E.

ypač R jo dalyje, paviršius daug kur pažeistas seniau iškastų nedidelių duobių (raunant kelmus). Akmenų vainikų liekanų nepastebėta. Pilkapynas apardytas miško sodinimo bei sanitarinio miško kirtimo metu per sampilus važinėjusios sunkiasvorės technikos.

PR pilkapis 1 yra 5–7 m skersmens, iki 40–70 cm aukščio. Sampilas suapvalinto trikampio formos ir suplokštėjusia viršūne, pažeistais duobių šonais. Jį papėdėje juosia ryškios duobės – griovys. Pilkapis 2 yra 6 m į Š nuo pilkapio 1. Jo skersmuo 6 m, iki 50–70 cm aukščio. Sampilas suplokštėjusia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 3 yra 11 m į ŠV nuo pilkapio 1 ir 7 m į PV nuo pilkapio 2. Jo skersmuo 8–9 m, aukštis 0,6–1,3 m. Sampilas kūgio formos su plokščia viršūne; papėdėje apjuostas beveik ištisiniu ryškiu grioviu, kuris vietomis, atrodo, yra dvigubas (9 pav.). Pilkapis 4 yra 3 m į ŠV nuo pilkapio 3. Jo skersmuo 7–8 m, aukštis 30–60 cm. Sampilas suplokštėjusia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 5 yra 4 m į PV nuo pilkapio 4. Jo skersmuo 8–9 m, aukštis 30–60 cm. Sampilas suplokštėjusia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 6 yra 12 m į Š nuo pilkapio 5. Jo skersmuo 6 m, aukštis 30–60 cm. Sampilas plokščia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 7 yra 10 m į V nuo pilkapio 6 ir 13 m į ŠV nuo pilkapio 5. Jo skersmuo 6 m, aukštis 20–60 cm. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, jį papėdėje juosia seklios duobės – griovys. Pilkapis 8 yra 10 m į P nuo pilkapio 5. Jo skersmuo 8 m, aukštis 0,5–1,3 m. Sampilas suplokštėjusia viršūne, papėdėje apjuostas beveik ištisiniu ryškiu grioviu; pilkapio R pakraštys apardytas miško sodinimo ir retinimo metu. Pilkapis 9 yra 2 m į V–ŠV nuo pilkapio 8. Jo skersmuo 8 m, aukštis 0,4–1,2 m. Sampilas plokščia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 10 yra 4 m į V–ŠV nuo pilkapio 9 ir 15 m į PV nuo pilkapio 7. Jo skersmuo 9 m, aukštis 0,6–1,2 m. Sampilas suapvalinta viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 11 yra 7 m į V nuo pilkapio 10. Jo skersmuo 8 m, aukštis 0,5–1,3 m. Sampilas suapvalinta viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 12 yra 5 m į V nuo

pilkapio 11. Jo skersmuo 7 m, aukštis 0,5–1,2 m. Sampilas suapvalinta viršūne, jį papėdėje juosia ryškios duobės – griovys (10 pav.). Pilkapis 13 yra 3–4 m į V nuo pilkapio 12. Sampilo skersmuo 8 m, aukštis 0,5–1,3 m, jis kūgio formos suapvalinta viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio. Pilkapis 14 yra 18 m į V nuo pilkapio 13. Skersmuo 7 m, aukštis 0,5–1,1 m, sampilas plokščia viršūne, papėdėje juosiamas ryškios duobės – griovio.

Pilkapyno R pakraštyje yra 3 žemi pailgi keturkampio formos sampilai, kuriuos papėdėje daug kur juosia siauros seklios duobės (8 pav). R sampilas 1 yra supiltas į R–PR nuolaidėjančiame žemame šlaite. Jis yra 10 m ilgio ŠV–PR kryptimi ir 5 m pločio, 20–40 cm aukščio. Sampilas stačiakampio ar trapecijos formos (vienos ilgosios kraštinės abu galai nusklembti), plokščia viršūne; jį papėdėje juosia seklios duobės – griovys. Sampilas 2 supiltas lygioje vietoje, 4 m į V nuo sampilo 1. Jis yra 13 m ilgio V–R kryptimi ir 4–5 m pločio, 30–50 cm aukščio. Sampilas stačiakampio formos, plokščia viršūne; jį papėdėje juosia seklios duobės – griovys, R galas apardytas kertant mišką (11 pav.). Sampilas 3 supiltas lygioje vietoje, 10 m į V nuo sampilo 2. Jis yra 8 m ilgio V–R kryptimi ir 4–5 m pločio, 20–40 cm aukščio. Sampilas stačiakampio formos, plokščia viršūne; papėdėje juosiamas seklios duobės – griovio, stipriai nuvažinėtas kertant mišką. Šių sampilų paskirtis nėra aiški. Nedideliuose paviršiaus praardymuose anglingo sluoksnio nepastebėta. Vienas panašus sampilas žinomas 11,4 km į ŠV esančiame Stakų pilkapyno (UK 1950) ŠV pakraštyje. Naujai surastas pilkapynas yra 1 km į ŠV nuo Urelių kaimo. Saugotina objekto teritorija užima 1,95 ha plotą. Jis datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VII–XI a.).

10 pav. Urelių pilkapyno pilkapis 12 iš PR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 10. Ureliai barrow cemetery, barrow 12, as seen from the SE.

11 pav. Urelių pilkapyno keturkampis sampilas 2 iš ŠR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 11. Ureliai barrow cemetery, square mound 2, as seen from the NE.

Užukamajo, Davonių pilkapynas I (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra apie 2,2 km į V nuo kelių Čiobiškis–Liukonys–Gelvonai (4305) ir Musninkai–Liukonėliai (4306) sankryžos bei apie 1,11 km į PV nuo šio kelio, apie 1,06 km į Š–ŠR nuo Kamajos upelio ištakų iš Labūnavos ežero, Būdos miško 151 kvartalo V pusėje (Čio-

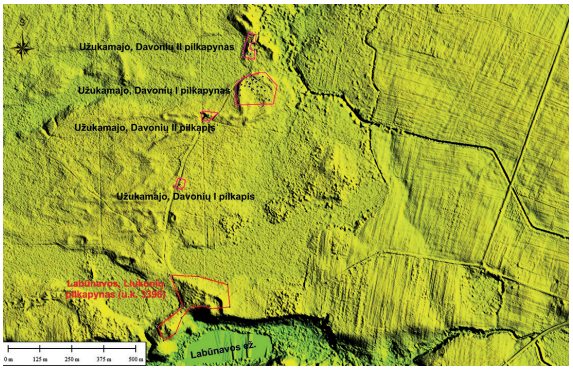

12 pav. Saugomo Labūnavos, Liukonių pilkapyno (UK 3396; raudonas daugiakampis) ir naujai surastų Užukamajo, Davonių pilkapynų I ir II bei dviejų pavienių pilkapių (violetiniai daugiakampiai) (Širvintų r.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 12. A LiDAR plan of protected Labūnava, Liukoniai barrow cemetery (UK 3396; red polygon) and newly discovered Užukamajis, Davonys barrow cemeteries I and II and two isolated barrows (violet polygons) (Širvintos District).

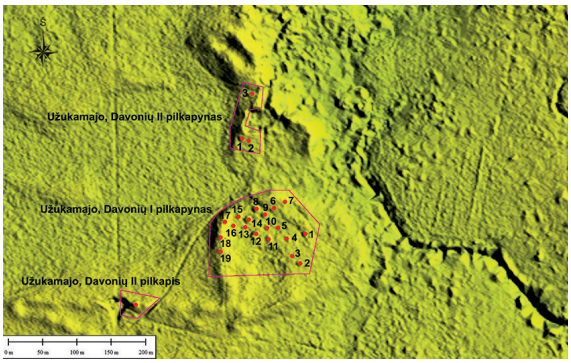

13 pav. Užukamajo, Davonių pilkapynų I ir II bei Užukamajo, Davonių pavienio pilkapio II LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 13. A LiDAR plan of Užukamajis, Davonys barrow cemeteries I and II and Užukamajis, Davonys isolated barrow II.

biškio girininkija). Maždaug už 740 m į P–PV yra saugomas Labūnavos, Liukonių pilkapynas (UK 3396). Pilkapio 1 centras – 540722, 6098457.

Pilkapynas yra Neries žemupio plynaukštėje esančioje Širvintos dubumos V pakraštyje, į žemas parabolines kopas perpustytų limnoglacialinių smėlynų teritorijoje. Vietovės paviršius silpnai banguotas, daug kur įmirkęs bei išvagotas PV–ŠR krypties siaurų ir seklių rininių klonių. Pilkapiai supilti žemos parabolinės kopos išplatėjusioje priekinėje dalyje / galvoje, kurios beveik plokščias paviršius šiek tiek įdubęs ir po truputį žemėja R kryptimi, o Š, V ir P pakraščiai apjuosti neaukštu smėlio gūbriu (12 pav.). Parabolinės kopos viduje, tarp jos ragų (V–PV kryptimi) yra aukštapelke virtusi sekli rina, o R–ŠR pusėje kopos galva pasibaigia ties bevardžio upelio truputį užpelkėjusiu slėniu.

Pilkapyną sudaro 19 sampilų, iš kurių 12 yra gana gerai išlikę, o 7 stipriai sulėkštėję ar daugiau mažiau suardyti (13 pav.). Pilkapiai išsidėstę 4–5 lenktomis linijomis ŠV–PR bei Š–P kryptimis, o sampilai vienas nuo kito nutolę per 2–20 m. Pilkapių sampilai yra beveik apskritimo formos, su plokščia viršutine dalimi, tačiau pasitaiko ir nupjauto kūgio formos. Pastebėta, kad sampilų PR šlaitai dažnai yra nuolaidesni. Jie 5,5–12 m skersmens, 0,2–1 m aukščio. Sampilus papėdėje dažniausiai juosia ryškios gilokos puslankio formos duobės arba beveik ištisinis žiedinis griovys. Visi sampilai pilti iš smėlio. Pilkapyno teritorijoje, ypač R ir centrinėje dalyse, paviršius daug kur pažeistas seniau iškastų nedidelių duobių (turbūt buvo iškasami kelmai). Akmenų vainikų liekanų nepastebėta.

Pilkapyno R dalis apardyta mišką kertant plynai per sampilus važinėjusios sunkiasvorės technikos, o V – kadaise įrengiant miško kvartalinę liniją, taip pat dalis teritorijos sužalota kasant duobes bei įvairiais laikais plėšiant pilkapius.

R pilkapis 1 yra 9,5 m skersmens, iki 50–70 cm aukščio. Sampilas plokščia viršūne, su sena duobe centre, stipriai nuvažinėtas sunkio-

sios technikos kertant mišką. Jį papėdėje juosia ryškios duobės – griovys. Pilkapis 2 yra 32 m į P–PV nuo pilkapio 1. Jis 7,5–8 m skersmens, iki 50–60 cm aukščio. Sampilas suplokštėjusia viršūne, su sena duobe centre, stipriai nuvažinėtas sunkiosios technikos kertant mišką; papėdę juosia ryškios duobės – griovys. Pilkapis 3 yra 8 m į V–ŠV nuo pilkapio 2. Jis 8 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Sampilas plokščia viršūne, su sena duobe centre; papėdėje juosiamas beveik ištisinio griovio. Pilkapis 4 yra 17 m į PV nuo pilkapio 1. Jis 9,5–10 m skersmens, 50–60 cm aukščio, sampilas plokščia viršūne, su senomis duobėmis centre. Jį papėdėje juosia beveik ištisinis griovys (14 pav.). Pilkapis 5 yra 14 m į ŠV nuo pilkapio 4. Jis 6–7 m skersmens, 20–30 cm aukščio. Sampilas deformuotas, plokščia viršūne; papėdėje juosiamas beveik ištisinio nežymaus griovio. Pilkapis 6 yra 9 m į ŠR nuo pilkapio 9. Jis 5,5–6 m skersmens, 20–30 cm aukščio, sampilas stipriai sulėkštėjęs, su sena duobe arti centro. Jį papėdėje juosia vos ženklus griovys. Pilkapis 7 yra 10 m į ŠR nuo pilkapio 6; supiltas ant aukštesnio smėlėto gūbrio galo. Sampilas deformuotas, pailgas ir stipriai sulėkštėjęs, 5 m skersmens, 20–30 cm aukščio. Jį papėdėje juosia vos ženklus griovys – duobės. Pilkapis 8 yra 20 m į ŠV nuo keliuko. Jis 11 m skersmens, 0,6–1 m aukščio. Sampilas plokščia duobėmis iškasinėta viršūne, papėdėje apjuostas beveik ištisiniu ryškiu grioviu. Pilkapis 9 yra 4 m į PR nuo pilkapio 8. Sampilas plokščia viršūne, deformuotas iškastų senų duobių, 10 m skersmens, 40–70 cm aukščio. Sampilą papėdėje juosia ryškios duobės – griovys. Pilkapis 10 yra 7 m į P–PR nuo pilkapio 9. Jis 8–9,5 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Sampilas plokščia viršūne, su senomis duobėmis centre; jį papėdėje juosia beveik ištisinis griovys. Pilkapis 11 yra 7 m į P–PR nuo pilkapio 10. Jis 10,5–11 m skersmens, 0,7–1 m aukščio. Sampilas nupjauto kūgio formos, nuolaidesniu PR šonu, su sena duobe centre, papėdėje juosiamas beveik ištisinio griovio. Pilkapis 12 yra 10 m į PV nuo pilkapio 10. Jis 11,5 m skersmens, 60–70 cm aukščio. Sampilas plokščia senomis duobėmis iškasinėta viršūne, papėdėje juosiamas plataus ištisinio griovio. Pilkapis 13 yra 3 m į PV nuo pilkapio 14 ir 9 m į ŠV nuo pilkapio 12. Jis 9 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs; jį papėdėje juosia nežymus beveik ištisinis griovys. Pilkapis 14 yra 9 m į PV nuo pilkapio 8. Jis 12 m skersmens, 70–90 cm aukščio. Sampilas plokščia viršūne, su sena duobe centre, papėdėje juosiamas beveik ištisinio plataus griovio. Pilkapis 15 yra 9 m į ŠV nuo pilkapio 14. Jis 8,5 m skersmens, 60 cm aukščio. Sampilas suplokštėjęs, su sena duobe centre; papėdėje juosiamas beveik ištisinio griovio. Pilkapis 16 yra 7 m į PV nuo pilkapio 15. Sampilas stipriai deformuotas įvairių ilgų duobių, 7 m skersmens, 30–60 cm aukščio. Papėdėje jį juosia ryškios duobės – griovys. Pilkapis 17 yra 4 m į V nuo pilkapio 16, supiltas ant smėlėto gūbrio galo. Sampilas deformuotas, 8 m skers-

14 pav. Užukamajo, Davonių pilkapyno I pilkapis 4 iš ŠR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 14. Užukamajis, Davonys barrow cemetery I, barrow 4, as seen from the NE.

15 pav. Užukamajo, Davonių pilkapyno I senos miško kvartalinės linijos suardytas pilkapis 18 iš Š. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 15. Destroyed Barrow 18 on the old forest block line in Užukamajis, Davonys barrow cemetery I, as seen from the N.

mens, 40 cm aukščio, PV krašte iškasta didelė duobė. Sampilą papėdėje juosia vos ženklios duobės – griovys. Pilkapis 18 yra 15 m į P nuo pilkapio 17, supiltas ant smėlėto gūbrio viršaus. Sampilas deformuotas, stipriai sulėkštėjęs ir išskleistas į šonus senos miško kvartalinės linijos ir iškastų duobių. Jis 9 m skersmens, 40 cm aukščio. Sampilą papėdėje juosia duobės – griovys (15 pav.). Pilkapis 19 yra 16 m į P nuo pilkapio 18, supiltas ant išplatėjusio smėlėto gūbrio viršaus. Sampilas deformuotas ir beveik visiškai nuskleistas į šonus senos miško kvartalinės linijos. Jis 8 m skersmens, 20–40 cm aukščio, papėdėje juosiamas duobės – griovio.

Saugotina objekto teritorija užima 1,67 ha miško plotą. Pilkapyne galėjo būti ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos. Šis pilkapynas datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VI–XI a.).

Užukamajo, Davonių pilkapynas II (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra apie 2,26 km į V nuo kelių Čiobiškis–Liukonys–Gelvonai (4305) ir Musninkai–Liukonėliai (4306) sankryžos bei apie 990 m į PV nuo pastarojo kelio, apie 1,22 km į Š–ŠR nuo Kamajos upelio ištakų iš Labūnavos ežero, Būdos miško 151 kvartalo ŠV pusėje (Čiobiškio girininkija). Maždaug už 100 m į P yra naujai surastas Užukamajo, Davonių pilkapynas I, o už 740 m P–PV kryptimi yra saugomas Labūnavos, Liukonių pilkapynas (UK 3396). Pilkapio 1 centras – 540630, 6098597.

Pilkapynas yra Neries žemupio plynaukštėje esančios Širvintos dubumos V pakraštyje, į žemas parabolines kopas perpustytų limnoglacialinių smėlynų teritorijoje. Vietovės paviršius silpnai banguotas, daug kur įmirkęs bei išvagotas PV–ŠR krypties siaurų ir seklių rininių klonių. Pilkapiai supilti žemos parabolinės kopos išplatėjusioje ir į 3 atskiras kalvas suskilusioje priekinėje dalyje / galvoje – vidurinės kalvos vidinio nuolaidaus šlaito viršutinėje dalyje, kurios paviršius nuolaidėja PV–V kryptimi. Likusi kalvos viršutinė dalis nukasta eksploatuojant karjerą (12 pav.). Parabolinės kopos viduje, tarp jos ragų (V–PV kryptimi) yra aukštapelke virtusi sekli rina, o R pusėje kopos galva pasibaigia ties bevardžio upelio truputį užpelkėjusiu slėniu.

Pilkapyną sudaro 3 sampilai, iš kurių 2 yra gana gerai išlikę, o 1 stipriai sulėkštėjęs. Pilkapiai išsidėstę truputį į R pasvirusios L raidės kontūru. Du P sampilai yra greta vienas kito, o Š nutolęs per beveik 60 m (13 pav.). Pilkapių sampilai yra beveik apskritimo formos, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, tik vienas jų yra žemas ir plokščias. Jie 6,5–10 m skersmens, 20–80 cm aukščio. Sampilus papėdėje dažniausiai juosia beveik ištisinis griovys ar ryškesnės duobės – griovys. Visi sampilai pilti iš smėlio, akmenų vainikų liekanų nepastebėta. Didesnė dalis pilkapyno jau nukasta eksploatuojant karjerą bei suardyta tiesiant kelią, o Š pilkapio

16 pav. Užukamajo, Davonių pilkapyno II pilkapis 1 iš ŠV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 16. Užukamajis, Davonys barrow cemetery II, barrow 1, as seen from the NW.

17 pav. Užukamajo, Davonių pavienis pilkapis I iš PV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 17. Užukamajis, Davonys isolated barrow I, as seen from the SW.

kraštą su duobėmis – grioviu apardė išvažinėtas keliukas.

PV pilkapis 1 8–8,5 m skersmens, iki 50–60 cm aukščio. Sampilas tolygiai išgaubta ir truputį plokščia viršūne, jį papėdėje juosia beveik ištisinis griovys (16 pav.). Pilkapis 2 yra 2 m į R nuo pilkapio 1. Jis 6,5–7 m skersmens, iki 30–50 cm aukščio. Sampilas stipriai suplokštėjęs, jį papėdėje juosia nežymus beveik ištisinis griovys. Pilkapis 3 yra 56 m į Š–ŠV nuo pilkapio 1. Jis 9–10 m skersmens, 60–80 cm aukščio. Sampilas truputį pailgas, tolygiai išgaubta viršutine dalimi, jį papėdėje juosia ženklios duobės – griovys. Sampilo Š–ŠR kraštą su griovio duobėmis sužalojo išvažinėtas keliukas.

Saugotina objekto teritorija užima 0,32 ha miško plotą. Pilkapyne buvo ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos. Šis naujai surastas pilkapynas preliminariai datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VI–IX a.).

Užukamajo, Davonių pilkapis I (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra apie 2,61 km į PV nuo kelių Čiobiškis–Liukonys–Gelvonai (4305) ir Musninkai–Liukonėliai (4306) sankryžos bei apie 1,03 km į ŠV nuo pirmojo iš šių kelių, apie 680 m į Š nuo Kamajos upelio ištakų iš Labūnavos ežero, Būdos miško 152 kvartalo ŠR pusėje (Čiobiškio girininkija). Maždaug už 280 m į ŠR yra naujai surastas Užukamajo, Davonių pilkapis II, o už 370 m į P saugomas Labūnavos, Liukonių pilkapynas (UK 3396). Pilkapio centras – 540364, 6098084.

Pilkapis yra Neries žemupio plynaukštėje esančios Širvintos dubumos V pakraštyje, į žemas parabolines kopas perpustytų limnoglacialinių smėlynų teritorijoje. Vietovės paviršius silpnai banguotas, daug kur įmirkęs bei išvagotas PV–ŠR krypties siaurų ir seklių rininių klonių. Pilkapis supiltas žemos ir mažos parabolinės kopos priekinėje dalyje / galvoje, kurios didžioji dalis jau nukasta eksploatuojant karjerą (12 pav.). V kryptimi reljefas žemėja per 3,5 m link stambokos lomos.

Pilkapis 11–12 m skersmens ir 0,7–1 m aukščio. Sampilo viršutinė dalis tolygiai išgaubta, su nedidele sena duobe centre. Pilkapį papėdėje juosia ženklios duobės – griovys (17

18 pav. Užukamajo, Davonių pavienis pilkapis II iš P. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 18. Užukamajis, Davonys isolated barrow II, as seen from the S.

pav.). Sampilas su akmenų vainiku, supiltas iš smėlio (paviršiuje yra keletas riedulių, išimtų iš pirminės vietos). Šio pilkapio ŠV kraštas nuardytas kelio, o kitos pusės nuvažinėtos sunkiosios technikos kertant mišką. Aplinkinė teritorija kelio V pusėje nukasta eksploatuojant karjerus.

Už pilkapio griovio ŠR kryptimi yra 5x 4,5 m dydžio stačiakampio plano objektas, suformuotas visu perimetru iškasus 0,6–1 m pločio, iki 20–40 cm gylio griovį. Jo paskirtis ir datavimas nėra žinomi.

Saugotina pilkapio teritorija užima 0,119 ha miško plotą. Šalimais galėjo būti ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos. Šis naujai surastas pilkapis preliminariai datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu periodu (VI–VIII a.).

Užukamajo, Davonių pilkapis II (Širvintų r., Čiobiškio sen.) yra apie 2,45 km į V–PV nuo kelių Čiobiškis–Liukonys–Gelvonai (4305) ir Musninkai–Liukonėliai (4306) sankryžos bei apie 1,34 km į PV nuo pastarojo kelio, apie 950 m į Š nuo Kamajos upelio ištakų iš Labūnavos ežero, Būdos miško 151 kvartalo PV pusėje (Čiobiškio girininkija). Maždaug už 130 m į ŠR yra naujai surastas Užukamajo, Davonių I pilkapynas. Pilkapio centras – 540476, 6098355.

Pilkapis yra Neries žemupio plynaukštėje esančios Širvintos dubumos V pakraštyje, į žemas parabolines kopas perpustytų limnoglacialinių smėlynų teritorijoje. Vietovės paviršius silpnai banguotas, daug kur įmirkęs bei išvagotas PV–ŠR krypties siaurų ir seklių rininių klonių. Pilkapis supiltas stambios ir žemos parabolinės kopos P rage, ant keteros (12, 13 pav.). Š kryptimi reljefas žemėja per 4,5 m į parabolinės kopos apjuostą užpelkėjusią riną.

Pilkapis 11 m skersmens ir 60–80 cm aukščio. Sampilas stipriai deformuotas, jo viršutinė dalis tolygiai išgaubta. Pilkapį papėdėje juosia nežymus griovys (18 pav.). Sampilas supiltas iš smėlio, akmenų vainikas nepastebėtas. Šio pilkapio sampilo kraštai išvagoti gilokų vėžių bei duobių, o aplinkinė teritorija P–V pusėje nukasta eksploatuojant karjerą.

Saugotina pilkapio teritorija užima 0,148 ha miško plotą. Šalimais galėjo būti ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos. Neatmetama galimybė, kad šis pilkapis jungėsi su Užukamajo, Davonių pilkapynu I. Naujai surastas pilkapis preliminariai datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VI–X a.).

Naujadvario pilkapynas II (Švenčionių r., Pabradės sen.) yra apie 1 km į Š–ŠR nuo kelio Vilnius–Švenčionys (102), apie 1,58 km į PR nuo Voveraitės upelio pralaidos per geležinkelio Vilnius–Turmantas sankasą, apie 140 m į V nuo Voveraitės upelio, Burbiškės miške. Maždaug už 650 m į PV yra saugomas Naujadvario pilkapynas I (UK 27629). PR pilkapio koordinatės – 617542, 6096277.

Pilkapynas yra senojo lateralinio senslėnio Švenčionėliai–Vilnius–Varšuva–Berlynas aukštupio kairiajame krante, ant vienos iš aukštutinio lygio plačios fliuvioglacialinės smėlėtos

terasos, iškilusios virš upės vandens lygio apie 24–28 m. Šiuo metu senslėniu tekančios Žeimenos upės vaga nuo pilkapyno nutolusi per 1,8 km. Vietovės paviršius banguotas. Beveik visi pilkapiai supilti ant ŠR–PV kryptimi nutįsusio kelių metrų aukščio smėlingo – žvyringo gūbrio: pilkapiai 3–8 ir 12–13 yra ant jo keteros, pilkapiai 1–2 – jo ŠV nuolaidžioje smėlėtoje pašlaitėje, o pilkapiai 9–11 – PR papėdėje, ties gūbrio vingiu esančioje smėlingoje lomoje. Dar vienas stambus sampilas yra įrengtas ant kito į ŠV esančio siauro gūbrio. Sampilai išsidėstę netaisyklingos trapecijos plote, su išsikišimais ŠR ir ŠV kryptimis. Vietovės paviršius pažeistas įrengiant kelią, ariant miško kvartalinę liniją bei miško darbų metu. Už 150 m į Š yra eksploatacijai paruoštas naujas žvyro karjeras.

Pilkapyną sudaro 14 sampilų, iš kurių 5–6 aiškiai išsiskiria reljefe, o likę sampilai stipriai ar beveik visiškai nuskleisti ar net sunaikinti (jie aiškiau identifikuojami pagal sampilą juosusias duobes – griovį). Pilkapiai išsidėstę gana padrikai, vienas nuo kito nutolę per 5–54 m, o V – net už 100 m (19 pav.). Jie nuo 6–7 iki 13 m skersmens, 0,2–1,6 m aukščio. Sampilai pilti iš smėlio, vietomis su žvyro priemaiša. Pilkapių papėdėse ženklios juos juosusių žiedinių griovių liekanos. Aiškesnių akmenų vainikų sampiluose nepastebėta.

Pilkapis 1 yra teritorijos P pakraštyje, kelio Š pusėje. Sampilo P pusė nuardyta kelio ir buvusios medienos sandėliavimo vietos, o V pusė nuvažinėta. Jo skersmuo 8–9 m, aukštis 30–50 cm. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, jo R ir Š papėdėje yra ištisinio žiedinio griovio žymių. Pilkapis 2 yra teritorijos Š pakraštyje, nutolęs per 49 m į Š–ŠR nuo pilkapio 1. Jis 7 m skersmens, iki 30–50 cm aukščio. Sampilas stipriai suplokštėjęs, nupustytas. Pilkapio papėdėje yra ištisinio žiedinio griovio žymių. Pilkapis 3 yra teritorijos Š pusėje, nutolęs per 54 m į R nuo

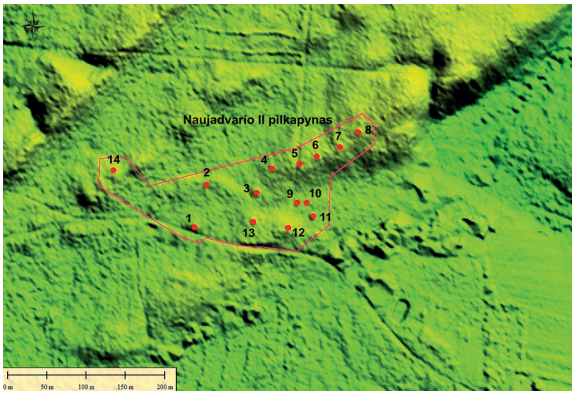

19 pav. Naujadvario pilkapyno II (Švenčionių r.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 19. A LiDAR plan of Naujadvaris barrow cemetery II (Švenčionys District).

pilkapio 2. Jis 13 m skersmens, iki 60–80 cm aukščio. Sampilas suplokštėjęs, dalinai nupustytas, su tolygiai išgaubta plokščia viršutine dalimi. Pilkapio papėdėje yra ištisinio žiedinio iki 20–30 cm gylio griovio žymių. Pilkapis 4 yra teritorijos Š pakraštyje, nutolęs per 28 m į ŠR nuo pilkapio 3 ir per 25 m į V nuo kvartalinės linijos. Sampilas beveik visiškai nuskleistas, sulėkštėjęs ir nuvažinėtas kertant mišką, 7–8 m skersmens, iki 20–30 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 5 yra teritorijos Š pakraštyje, nutolęs per 28 m į R nuo pilkapio 4. Pilkapio V pusė (apie 1/3–1/2 viso sampilo) nuardyta ariamos kvartalinės linijos. Sampilas 8 m skersmens, iki 50–60 cm aukščio, jis stipriai suplokštėjęs, beveik centre apardytas iškastos stambios duobės. Pilkapio papėdėje yra 20–40 cm gylio ryškios ištisinio žiedinio griovio žymės (20 pav.). Pilkapis 6 yra teritorijos Š pakraštyje, per 17 m nutolęs į ŠR nuo pilkapio 5. Sampilas stipriai suplokštėjęs, nuvažinėtas miško kirtimo metu, 8 m skersmens, iki 30–60 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 7 yra teritorijos

20 pav. Naujadvario pilkapyno II miško kvartalinės linijos apardytas pilkapis 5 iš V. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 20. Disturbed Barrow 5 on the forest block line in Naujadvaris barrow cemetery II, as seen from the W.

ŠR dalyje, per 24 m nutolęs į ŠR nuo pilkapio 6. Sampilas beveik visiškai sunaikintas ir sulėkštėjęs, centrinė dalis apardyta iškastos stambios duobės. Jis 7 m skersmens, iki 20–40 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 8 yra teritorijos ŠR kampe, nutolęs per 24 m į ŠR nuo pilkapio 7. Sampilas stipriai suplokštėjęs, nuvažinėtas kertant mišką, 9–10 m skersmens, iki 40 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 9 yra teritorijos PR dalyje, į R nuo miško kvartalinės linijos, per 41 m nutolęs į P nuo pilkapio 5. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, truputį deformuotas, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi. Jis 6–7 m skersmens, iki 40–60 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 10 yra teritorijos PR dalyje, nutolęs per 5 m į R nuo pilkapio 9. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi, 7–8 m skersmens, iki 40–60 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės su ryškesniu pagilėjimu P pusėje. Pilkapis 11 yra teritorijos PR dalyje, nutolęs per 13 m į PR nuo pilkapio 10 ir per 19 m į R nuo miško kvartalinės linijos. Sampilas gerai išlikęs, kūgio formos, 9 m skersmens, ir iki 1–1,1 m aukščio. Jo P pusė pažeista keleto užgriuvusių urvų. Pilkapio papėdėje yra ištisinio žiedinio griovio žymės su pagilėjimais iki 20–40 cm. Pilkapis 12 yra teritorijos P pakraštyje, per 24 m nutolęs į PV nuo pilkapio 11. Sampilas sulėkštėjęs, beveik plokščia viršutine dalimi, kurio R pusė nuardyta ariamos miško kvartalinės linijos, o arti centro iškasta stambi duobė. Jis 10 m skersmens, iki 50–70 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 13 yra teritorijos P pakraštyje, nutolęs per 37 m į V nuo pilkapio 12 ir 29 m į P nuo pilkapio 3. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, beveik plokščia viršutine dalimi, 10 m skersmens ir 40–50 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra beveik ištisinio žiedinio griovio žymių. Pilkapis 14 yra teritorijos V pakraštyje, nutolęs 105 m į V nuo pilkapio 2 ir 116 m į ŠV nuo pilkapio 1. Sampilas stambus, priploto kūgio formos, gerai išlikęs, 10 m skersmens ir 1,6 m aukščio. Centre iškasta stambi pailga 4x2 m dydžio duobė. Pilkapio papėdėje matomos vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės (21 pav.).

Saugotina objekto teritorija užima 2,88 ha miško plotą. Pilkapyne tikriausiai būta ir daugiau sampilų (pavyzdžiui, tarp 2 ir 3, į P nuo 4 pilkapio, kitapus kelio sodintame jaunuolyne), kurie dabar visiškai nuardyti ir nupustyti. Šis naujai surastas pilkapynas preliminariai datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VII–XI a.).

Kasčiukų pilkapynas II (Švenčionių r., Strūnaičio sen.) yra apie 2,04 km į PR nuo Sarios upelio žiočių Sarių ežere, apie 1,01 km į PV nuo tilto per Meros upę Kasčiukų kaime, apie 750 m į PR nuo kelio Vilnius–Švenčionys (102). Už 120 m į ŠV yra saugomas Kasčiukų pilkapynas I (UK 2690).

21 pav. Naujadvario pilkapyno II pilkapis 14 iš R. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 21. Naujadvaris barrow cemetery II, barrow 14, as seen from the E.

Pilkapynas yra nežymiai banguotoje smėlingoje / žvyringoje zandrinėje plynaukštėje, esančioje tarp Sarių ežero rininio klonio V ir Meros upės senslėnio R, arčiau upės senslėnio, iškilusioje apie 15 m virš jo vandens lygio. Šiuo metu senslėniu tekančios Meros upės kanalizuota vaga nuo pilkapyno nutolusi maždaug per 1 km. Šis pilkapynas stipriai pažeistas eolinių procesų, kasant įvairias duobes bei miško darbų metu.

Pilkapyną sudaro 3 stipriai sulėkštėję sampilai plokščia ir nežymiai išgaubta viršutine dalimi (22 pav.). Pilkapiai yra ant ilgo neaukšto ŠV–PR kryptimi nutįsusio žvyringo gūbrio keteros. Jie išsidėstę lenkta linija, gana padrikai, vienas nuo kito nutolę per 22–60 m. Sampilų skersmuo siekia nuo 7 iki 8 m, 20–60 cm aukščio. Jie pilti iš smėlio, vietomis su nežymia žvyro priemaiša, jų pakraščiuose akmenų vainikų liekanų nepastebėta. Dviejų pilkapių papėdėse matomos vos ženklios ištisinių žiedinių griovių liekanos.

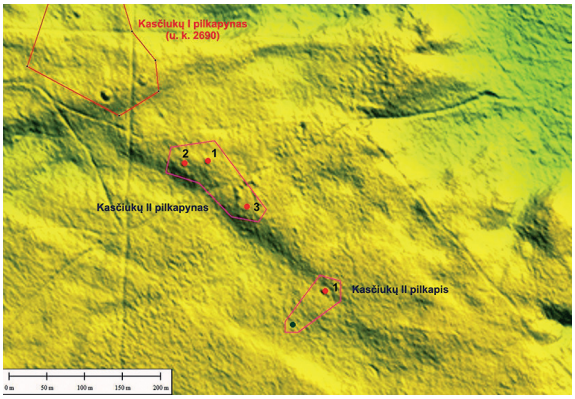

22 pav. Kasčiukų pilkapyno II ir pavienio pilkapio II (violetiniai daugiakampiai; Švenčionių r.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 22. A LiDAR plan of Kasčiukai barrow cemetery II and isolated barrow II (violet polygons; Švenčionys District).

Pilkapis 1 yra ŠR teritorijoje. Jo centro koordinatės – 632397, 6106069. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, nežymiai išgaubta viršutine dalimi, 8 m skersmens, 40–60 cm aukščio. Pilkapį papėdėje juosia vos ženklus ištisinis žiedinis griovys (23 pav.). Pilkapis 2 yra ŠV teritorijoje, per 22 m nutolęs į V nuo pilkapio 1. Sampilas visiškai sulėkštėjęs, plokščia viršutine

23 pav. Kasčiukų pilkapyno II pilkapis 1 iš Š. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 23. Kasčiukai barrow cemetery II, barrow 1, as seen from the N.

dalimi, apardytas kadaise iškastų duobių. Jis 7–7,5 m skersmens, 20–40 cm aukščio. Pilkapio papėdėje yra vos ženklios ištisinio žiedinio griovio žymės. Pilkapis 3 yra PR teritorijoje, atsodintoje biržėje, 70 m nutolęs į PR nuo pilkapio 1. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, plokščia viršutine dalimi, pažeistas arimo sodinant mišką, 7 m skersmens, iki 20–40 cm aukščio. Pilkapio papėdėje griovio žymių nepastebėta.

Saugotina objekto teritorija užima 0,666 ha miško plotą. Šiame pilkapyne galėjo būti ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti.

Kasčiukų pilkapis II (Švenčionių r., Strūnaičio sen.) yra apie 2,28 km į PR nuo Sarios upelio žiočių Sarių ežere, apie 940 m į PV nuo tilto per Meros upę Kasčiukų kaime, apie 990 m į PR nuo kelio Vilnius–Švenčionys (102). Už 140 m į ŠV yra naujai surastas Kasčiukų pilkapynas II.

Pavienis pilkapis yra tarp Sarių ežero rininio klonio V ir Meros upės senslėnio R esančioje nežymiai banguotoje smėlingoje / žvyringoje zandrinėje plynaukštėje, arčiau upės senslėnio, virš kurio vandens lygio iškilusi 14 m (22 pav.). Šiuo metu senslėniu tekančios Meros upės kanalizuota vaga nuo pilkapyno nutolusi maždaug per 890 m. Aplinkinė teritorija nežymiai pažeista miško darbų metu.

24 pav. Kasčiukų pavienis pilkapis II iš V. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 24. Kasčiukai isolated barrow II, as seen from the W.

Pilkapis supiltas viršutinėje ilgo neaukšto ŠV–PR kryptimi nutįsusio žvyringo gūbrio PV šlaito, žemėjančio stambios lomos link, dalyje. Jis nutolęs 170 m į PR nuo miško keliuko. Sampilas suapvalinto nupjauto kūgio formos, 10 m skersmens, iki 80 cm aukščio (24 pav.). Piltas iš smėlio, su nedidele žvyro priemaiša, jo pakraščiuose akmenų vainiko liekanų nepastebėta. Papėdėje sampilas apjuostas ryškiu ištisiniu žiediniu grioviu, kuris yra 4 m pločio ir iki 40 cm gylio. Pilkapio centro koordinatės 632552, 6105897.

Už 55 m į PV yra dar vienas nedidelis ryškus sampilas, tikriausiai senosios žemėnaudos riboženklis. Jis yra nupjauto kūgio formos, 3,5 m skersmens ir iki 40 cm aukščio. Papėdėje sampilas apjuostas ryškiu ištisiniu žiediniu grioviu, kuris yra 1–1,5 m pločio ir iki 40–50 cm gylio.

Saugotina objekto teritorija miške užima 0,2845 ha plotą. Naujai identifikuoti pilkapiai preliminariai datuojami Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VI–XI a.).

Peršaukščio–Kasčiukų pilkapynas IV (Švenčionių r., Sarių sen.) yra apie 630 m į PR nuo Sarios upelio žiočių Sarių ežere, apie 340 m į PV nuo Sarios upelio ištakų iš Peršaukščio ežero, apie 140 m į V–ŠV nuo kelio Vilnius–Švenčionys (102). Už 110 m į PR yra saugomas Peršaukščio, Kasčiukų pilkapynas I (UK 17196).

Pilkapynas yra ežeringo rininio klonio, dalinai nudrenuoto pratekančios Sarios upės, P pakrantėje, ant viršutinės terasos – zandrinės kilmės plato, iškilusio virš upės vandens lygio 12 m. Vietovės paviršius nežymiai banguotas, jį ŠV–PR kryptimi kerta du neaukšti pailgi pakilimai, atskirti seklios lomos, o P pakraštys žemėja link meridialinės krypties stambios seklios lomos. Šis pilkapynas stipriai pažeistas eolinių procesų, kasant įvairias duobes ir apkasus bei miško darbų metu.

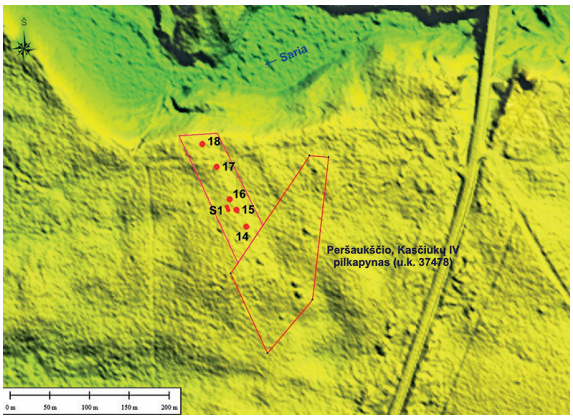

25 pav. Peršaukščio-Kasčiukų pilkapyno IV (Švenčionių r.) saugomos teritorijos (raudonas daugiakampis) ir naujai identifikuotų pilkapių (violetinis keturkampis) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 25. A LiDAR plan of the protected territory (red polygon) of Peršaukštis-Kasčiukai barrow cemetery IV (Švenčionys District) and newly identified barrows (violet square).

Dabar saugomą pilkapyną sudaro 13 sampilų, kurių dauguma aiškiai išsiskiria reljefe, ir tik keletas sampilų yra daugiau mažiau nuskleisti ar iškasinėti (25 pav.). Pilkapiai išsidėstę gana padrikai, vienas nuo kito nutolę per 1–68 m. Jie nuo 7 iki 11 m skersmens, 0,3–1,3 m aukščio. Sampilai pilti iš smėlio su žvyro priemaiša, kai kurių pakraščiuose pastebima akmenų vainikų liekanų. Daugelio pilkapių papėdėse yra ženklios juosusių žiedinių griovių liekanos. Pilkapyno teritorija – 1,587 ha.

Lankantis pilkapyne nustatyta, kad jame dar yra išlikę sampilų, kurie nepatenka į saugomą teritoriją. Visi jie yra į V–ŠV nuo dabartinio pilkapyno teritorijos ir išsidėstę beveik vienoje PR–ŠV krypties linijoje. Šalimais surastas ir neaiškios paskirties stačiakampio formos žemas sampilas. Be to, šie naujai identifikuoti pilkapiai yra abipus kelio (Ajerų gatvės), vedančio į Petruškų kaimą. Toliau pateikiami tik nau-

26 pav. Peršaukščio-Kasčiukų pilkapyno IV pilkapiai 15 ir 16 iš ŠV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 26. Peršaukštis-Kasčiukai barrow cemetery IV, barrows 15 and 16, as seen from the NW.

jai identifikuotų pilkapių ir žemo stačiakampio formos sampilo duomenys.

Pilkapio 14 sampilas deformuotas ir stipriai sulėkštėjęs, plokštesne viršutine dalimi, 6,5 m skersmens, 30–40 cm aukščio. Pilkapį papėdėje juosia vos ženklus ištisinis žiedinis griovys. Pilkapis 15 nutolęs 16 m į ŠV nuo pilkapio 1. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, plokščia viršutine dalimi, 7–8 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Pilkapį papėdėje juosia vos ženklus ištisinis griovys (26 pav.). Pilkapis 16 nutolęs 7–8 m į ŠV nuo pilkapio 2. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, plokščia viršutine dalimi, 7 m skersmens, iki 30–50 cm aukščio. Pilkapio papėdėje griovio žymių nepastebėta (26 pav.). Pilkapis 17 nutolęs 37 m į ŠV nuo pilkapio 3 ir 2 m į PR nuo kelio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, jo P dalis nuvažinėta, o Š užpilta taisant kelią, plokščia viršutine dalimi. Jis 6,5–7 m skersmens, 40 cm aukščio. Pilkapį papėdėje juosia vos ženklus griovys. Pilkapis 18 nutolęs 17 m į Š nuo kelio. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, plokščia viršutine dalimi, 7–7,5 m skersmens, 30–40 cm aukščio. Pilkapį papėdėje juosia vos ženklus ištisinis griovys. Sampilas 1 nutolęs per 2 m į V nuo pilkapio 2. Jis stačiakampio formos, 8x4 m dydžio, iki 20 cm aukščio, plokščia viršutine dalimi. Sampilas papėdėje apjuostas stačiakampio formos 60 cm pločio ir iki 20–30 cm gylio grioviu.

Naujai praplėsta saugotina objekto teritorija turėtų apimti 2,301 ha miško plotą. Dabar čia iš viso skaičiuojama 20 sampilų. Pilkapyno V–ŠV dalyje tikriausiai būta ir daugiau sampilų, kurie šiuo metu jau visiškai sunaikinti eolinių procesų ar suardyti kasant duobes bei apkasus. Naujai identifikuoti pilkapiai preliminariai datuojami Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu – vėlyvuoju periodu (VI–XI a.).

Sarių–Laukių pilkapynas I (Švenčionių r., Sarių sen.) yra apie 1,29 km į PV nuo kelių Vilnius–Švenčionys (102) ir Sariai–Švenčionėliai (4406) sankryžos, apie 140 m į R–PR nuo Sarios upelio, abipus senojo kelio Pabradė–Švenčionys. Maždaug už 430 m PV kryptimi yra saugomas Sarių–Laukių pilkapynas II (UK 12095).

Pilkapynas yra tarp senojo apledėjimo suformuotos zandrinės plynaukštės R ir paskutiniojo Nemuno ledyno supilto Dotenėnų kalvyno P pakraščio V dalyje esančio plataus ir smėlingo Sarios senslėnio kairiojoje pusėje, ant vienos iš vidurinio lygio plačios fliuvioglacialinės smėlėtos terasos, iškilusios virš upės vandens lygio apie 2–4 m. Šiuo metu senslėniu tekančios Sarios upės vaga nuo pilkapyno nutolusi per 140 m. Vietovės paviršius nežymiai banguotas. Šis pilkapynas stipriai pažeistas kasant smėlį / žvyrą ir įvairias duobes, ilgalaikio arimo, įrengiant kelią bei miško darbų metu.

Dabar saugomą pilkapyną sudaro 12 sampilų, kurių dauguma aiškiai išsiskiria reljefe, keletas sampilų yra daugiau mažiau nukasti ir nuarti. Pilkapiai išsidėstę gana padrikai, vienas nuo kito nutolę per 8–35 m. Jie nuo 7 iki 23 m skersmens, 0,3–1,6 m aukščio. Sampilai pilti iš smėlio su žvyro priemaiša, jų pakraščiuose pas-

tebima akmenų vainikų liekanų. Daugelio pilkapių papėdėse ženklios juos juosusių žiedinių griovių liekanos. Pilkapiai tirti 1894 ir 1971 m. Iš viso ištirti 7 sampilai su griautiniais ir degintiniais žmonių bei žirgų kapais.

Lankantis pilkapyne nustatyta, kad jame dar yra išlikę sampilų, nepatenkančių į saugomą teritoriją. Be to, kai kuriose vietose senosios teritorijos ribos pravestos per arti pačių sampilų, o ir pačių pilkapių skaičiuojama truputį daugiau. Visi naujai identifikuoti pilkapiai yra kelio ŠV pusėje (27 pav.). Toliau pateikiami tik naujai identifikuotų pilkapių duomenys.

Pilkapis 1 yra teritorijos PV dalyje. Jo centro koordinatės 629092, 6103230. Tai didžiausias Lietuvoje pilkapis, kurio skersmuo yra 45 m, o aukštis – 1–1,5 m. Sampilo Š–ŠR pusė dabar ariama, o likusi dalis dirvonuoja, nors tarybiniu laikotarpiu didžioji dalis pilkapio buvo ariama, išskyrus siaurus ruožus ŠR ir PV pakraštyje. Sampilas stipriai sulėkštėjęs, plokščia viršutine dalimi, jo pakraščiuose pastebima akmenų vainiko liekanų (28, 29 pav.). Pilkapį papėdėje juosia 4–10 m pločio, iki 30–70 cm gylio išti-

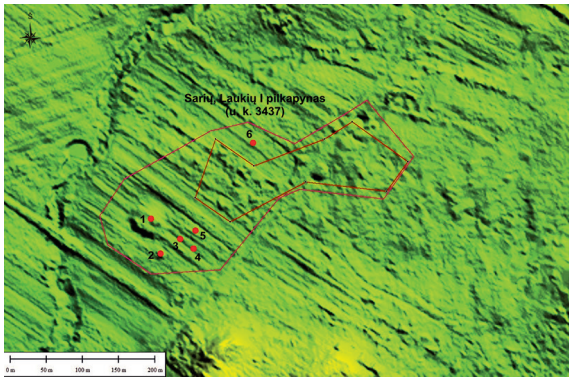

27 pav. Sarių-Laukių pilkapyno I (Švenčionių r.) LiDAR planas: raudonas vidinis daugiakampis – saugoma teritorija, violetinis išorinis daugiakampis – naujai nustatyta saugotina teritorija. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 27. A LiDAR plan of Sariai-Laukiai barrow cemetery I (Švenčionys District): red inner polygon – protected territory, violet outer polygon – territory newly determined to be protected.

sinis žiedinis griovys. Šis milžiniškas pilkapis minimas XIX a. pabaigos mokslinėje literatūroje (Покровский Ф. В., К исследованию курганов и городищ на восточной окраине Литвы,

28 pav. Sarių-Laukių pilkapyno I didysis pilkapis 1 iš PR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 28. Sariai-Laukiai barrow cemetery I, great barrow 1, as seen from the SE.

29 pav. Sarių-Laukių pilkapyno I ariamas didžiojo pilkapio 1 ŠR pakraštys. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 29. Sariai-Laukiai barrow cemetery I, ploughed NE edge of great barrow 1.

0 3 cm

30 pav. Sarių-Laukių pilkapyno I didžiojo pilkapio 1 ariamame ŠR pakraštyje surastos lipdytinių molinių indų šukės lygiu ir grublėtu išoriniu paviršiumi. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 30. Sherds of hand built earthenware vessels with smooth and rough exterior surfaces that were found on the ploughed NE edge of great barrow 1 in Sariai-Laukiai barrow cemetery I.

31 pav. Sarių-Laukių pilkapyno I pilkapis 2 nuartais šonais iš Š–ŠR. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 31. The plough-eroded sides of Sariai-Laukiai barrow cemetery I, barrow 2, as seen from the N–NE.

Труды Виленского отделения Московского предварительного комитета по устройству IX археологического съезда в Вильне, 1893, Москва, 1897, т. 2, с. 164–168). Ariamoje sampilo ŠR dalyje rasta lipdytinių molinių indų nežymiai grublėtu ir lygiu išoriniu paviršiumi šukių (30 pav.).

Pilkapis 2 yra teritorijos PV dalyje, per 15 m nutolęs į PR nuo didžiojo pilkapio 1. Sampilas buvo 9–10 m skersmens (jo PV ir ŠR šonai nuarti, paliekant tik 6–7 m pločio aukštesniąją sampilo dalį), iki 1,2 m aukščio, viršutinė dalis tolygiai išgaubta. Pilkapio būta su akmenų vainiku, jo papėdėje yra vos ženklios griovio – duobių žymės (31 pav.). Pilkapiai 3–5 yra teritorijos PV dalyje. Čia apleisto dirvono paviršiuje pastebimos vos ženklios 3 sampilų liekanos, kurių skersmuo 8–10 m, o aukštis siekia iki 20–30 cm. Sampilai visiškai nuskleisti ilgalaikio arimo, stipriai suplokštėję. Pilkapių papėdėje vietomis pastebimos vos ženklios griovių – duobių žymės. Pilkapis 6 yra teritorijos Š pakraštyje, nutolęs per 145 m į ŠR nuo didžiojo pilkapio 1 ir 70 m į ŠV nuo senojo kelio. Sampilas beveik visiškai nuskleistas ilgalaikio arimo, tačiau dirvos paviršiuje iki šiol išliko 10 m skersmens, 20–40 cm aukščio sampilo liekanų su vos ženklių griovių – duobių žymėmis papėdėje.

Naujai praplėsta saugotina objekto teritorija užima 5,19 ha ariamo lauko, apleisto dirvono ir miško plotą. Čia iš viso skaičiuojama 20 sampilų. Pilkapyne tikriausiai būta ir daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nukasti ar nuarti. Naujai identifikuoti pilkapiai preliminariai datuojami Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu periodu (V–VII a.).

Naujas **Sudotos pilkapynas** (Švenčionių r., Sarių sen.) yra apie 710 m į PV nuo Dobio upelio pralaidos kelyje Švenčionėliai–Sariai (4406) ir apie 360 m į Š nuo Miežio upelio pralaidos šiame kelyje, apie 15–55 m į V nuo Sudotėlio ežero. Maždaug už 150 m į P yra saugomas Sudotos pilkapynas III (seniau – IV) (UK 21469), o už 20–30 m į V–ŠV, kitapus geležinkelio – Paduobės, Šaltaliūnės pilkapynas III (UK 3446). Pilkapio 3 centro koordinatės – 625856, 6111728.

Pilkapynas yra senojo lateralinio senslėnio Švenčionėliai–Vilnius–Varšuva–Berlynas aukštupio kairiojo kranto dugninėje dalyje, ant dabar slėniu tekančios Žeimenos I–II viršsalpinės terasos, iškilusios virš upės vandens lygio apie 2,5–4 m. Vietovės paviršius beveik lygus, nežymiai nuolaidėjantis P bei R kryptimis. Pilkapiai buvo supilti ant neaukšto terasinio pakilimo, kurį V riboja Žeimenos salpinės pievos, o R – termokarstinio Sudotėlio ežero dubuo. Sampilai išsidėstę beveik Š–P kryptimi nusidriekusia linija su užlinkimu į V. Šios vietovės paviršius stipriai pažeistas žmogaus ūkinės veiklos: paviršius nustumdytas tiesiant, eksploatuojant bei rekonstruojant geležinkelį Varšuva–Vilnius–Daugpilis ir kelią Švenčionėliai–Sariai, įrengiant aukštos įtampos elektros perdavimo oro liniją.

Pilkapyną sudaro 3 aiškiai vizualiai pastebimi sampilai su žmogaus ūkinės veiklos nuardytais V ir R šonais, 1 sampilas beveik visiškai užpiltas geležinkelio sankasos ir 1 sampilo nedidelės liekanos. Pilkapiai išsidėstę gana kompaktiškoje grupėje, vienas nuo kito nutolę per 1–35 m (32 pav.). Jie nuo 9 iki 12 m skersmens, 0,4–1 m aukščio. Sampilai pilti iš smėlio, jų papėdėse pastebimos juos juosusių pailgų griovių – duobių žymės. Pilkapių būta su akmenų vainikais. Mineralizuojant geležinkelio priešgaisrinę liniją pilkapių 2–4 sampiluose išarta degintinių žmogaus kauliukų ir pavienių susilydžiusių metalinių dirbinių fragmentų (33 pav.). Taip pat kartais išverčiami pilkapių akmenų vainikų rieduliai.

Pilkapio 1 išliko sampilo vidurinė dalis, kurios R pusė nuardyta tiesiant ir rekonstruojant kelią, o V – mineralizuojant geležinkelio priešgaisrinę liniją bei tiesiant aukštos įtampos elektros liniją. Sampilo būta 11–12 m skersmens; nenuardyta dalis dabar 50–70 cm aukščio. Pilkapio pakraščiuose yra pavienių riedulių nuo akmenų vainiko. Papėdėje pastebimas nežymus

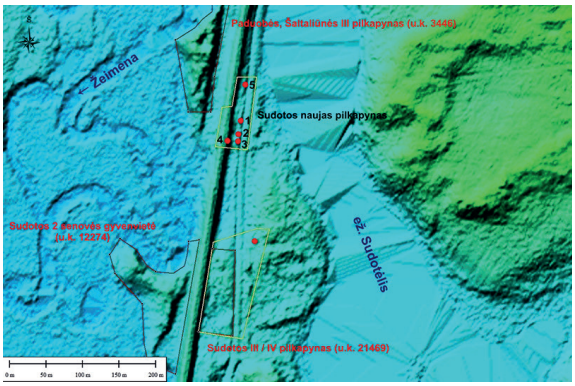

32 pav. Naujai surasto Sudotos pilkapyno ir saugomo Sudotos pilkapyno III/IV (Švenčionių r.) teritorijos LiDAR planas: saugomi objektai – raudonas daugiakampis, naujai surasti objektai ar taisytina teritorija – geltonas daugiakampis. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 32. A LiDAR plan of newly discovered Sudota barrow cemetery and the protected territory of Sudota barrow cemetery III/IV (Švenčionys District): protected objects – red polygon, newly discovered objects or corrected territory boundaries – yellow polygon.

33 pav. Naujai surastas Sudotos pilkapyno geležinkelio mineralizuojamos linijos teritorijoje aptikti degintiniai kaulai iš suardytų kapų (pilkapiai 2 ir 3). E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 33. Cremated bones, which come from destroyed burials (barrows 2 and 3) and were discovered beside a ballasted railway track in newly discovered Sudota barrow cemetery.

34 pav. Naujai surasto Sudotos pilkapyno stipriai apardyti pilkapiai 1, 2 ir 3 iš ŠV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 34. Severely disturbed barrows 1, 2, and 3 of newly discovered Sudota barrow cemetery, as seen from the NW.

įdubimas nuo užslinkusio griovio (34 pav.). Pilkapis 2 nutolęs per 10 m į P nuo pilkapio 1. Išliko sampilo vidurinė dalis, kurio R pusė nuardyta tiesiant ir rekonstruojant kelią, o V – mineralizuojant geležinkelio priešgaisrinę liniją bei tiesiant aukštos įtampos elektros liniją. Sampilo būta 9 m skersmens, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi; nenuardytos dalies plotis dabar siekia 6–7 m, o aukštis – 0,6–1 m. Pilkapio pakraščiuose gausu riedulių nuo akmenų vainiko. Papėdėje pastebimi nežymūs įdubimai nuo užslinkusio griovio duobių (34 pav.). Pilkapis 3 Š pašlaitėje jungiasi su pilkapiu 2. Išliko sampilo vidurinė dalis, kurio R pusė nuardyta tiesiant ir rekonstruojant kelią, o V – mineralizuojant geležinkelio priešgaisrinę liniją bei tiesiant aukštos įtampos elektros liniją. Sampilo būta 9 m skersmens, su tolygiai išgaubta viršutine dalimi; nenuardytos dalies plotis dabar siekia 6–7 m, o aukštis – 0,7–1 m. Pilkapio pakraščiuose gausu riedulių nuo akmenų vainiko. Papėdėje pastebimi įdubimai nuo užslinkusio griovio duobių (34 pav.). Pilkapis 4 nutolęs 3–4 m į V nuo pilkapio 3. Beveik visas sampilas palindęs po geležinkelio sankasa (palaidotas po daugiau nei 1 m storio grunto danga, matomas tik 2–3 m pločio jo R kraštas (kaip sankasos R krašto išgaubtas praplatėjimas)). Pilkapis galėjo būti 12 m skersmens, iki 0,7–1 m aukščio. R pusėje papėdėje turėjo bendrą griovį – duobes su pilkapiu 3, kurios beveik užpiltos gruntu mineralizuojant geležinkelio priešgaisrinę liniją bei tiesiant aukštos įtampos elektros liniją (34 pav.). Pilkapis 5 yra Š teritorijoje, nutolęs 35 m į Š nuo pilkapio 1. Po 2006 m. kelio rekonstrukcijos darbų iš ženklesnės sampilo liekanos liko tik 12–14 m ilgio, 2–3 m pločio ir 30–80 cm aukščio sampilo dalis (sampilo liekanos galai prailginti dirbtinai supilant gruntą iš įrengiamo šalikelės griovio). Tikrieji sampilo matmenys nėra žinomi.

Saugotina objekto teritorija užima 0,355 ha plotą nuo geležinkelio sankasos V pusės ir einant R kryptimi iki kelio R pakraščio. Pilkapyne būta daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nuardyti žmogaus ūkinės veiklos ar patenka po geležinkelio sankasa. Tai neabejotinai Paduobės, Šaltaliūnės pilkapyno III tąsa P kryptimi, kuri jungė Sudotos III (seniau IV) ir Sudotos I pilkapynus. Šis naujai surastas pilkapynas preli-

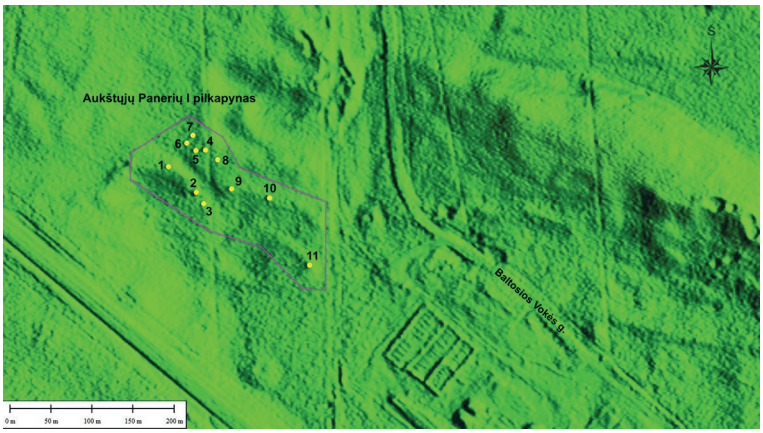

35 pav. Aukštųjų Panerių pilkapyno (Vilniaus m.) LiDAR planas. E. Šatavičiaus brėž.

Fig. 35. A LiDAR plan of Aukštieji Paneriai barrow cemetery (Vilnius City).

minariai datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros viduriniu periodu (V–VII a.). Siūloma jį pavadinti Sudotos pilkapynu III.

Taip pat reikia koreguoti **Sudotos pilkapyno III** (seniau – IV) (UK 21469) teritoriją, nes vienas pilkapis yra likęs už saugomos teritorijos ribų (į ŠR, kitapus kelio) (32 pav.). Jo sampilas priplotu išgaubtu viršumi, 5–6 m skersmens, 50–60 cm aukščio, papėdėje yra buvusių griovio duobių žymių.

Be to, į pilkapyno teritoriją reikia įtraukti ir visą kelio ruožą, nes čia besiformuojančios žiedu išdėstytos koncentriškos duobės rodo buvus pilkapius. Beje, ir PR pilkapis, kurio dalis yra po keliu, ne visas patenka į saugomą teritoriją. Taip pat šiam pilkapynui tikriausiai priklauso ir visa smėlinga stipriai išpustytu paviršiumi pakiluma, esanti tarp kelio ir Sudotėlio ežero. 1988–1997 m. čia vykdant žvalgomuosius tyrimus tiek žemės paviršiaus praardymuose, tiek kastuose šurfuose rasta pavienių degusių kauliukų iš suardytų kapų.

Šiam pilkapynui reikėtų grąžinti senąjį Sudotos pilkapyno IV pavadinimą, nes jo tyrimų medžiaga su tokiu objekto pavadinimu jau plačiai paskelbta nacionalinėje ir tarptautinėje spaudoje. Kitaip bus painiojami du skirtingi objektai, kas jau dabar ir vyksta.

Aukštųjų Panerių pilkapynas (Vilnius, Panerių sen.) yra apie 1,85 km į ŠR nuo Vokės upės, apie 160 m į ŠR nuo geležinkelio Aukštieji Paneriai–Vaidotai, apie 140 m į PV nuo Baltosios Vokės gatvės vingio, Baltosios Vokės miške. Už 2,56 km į P yra Vaidotų piliakalnis (UK 33861). Pilkapio 2 koordinatės – 576083, 6053869.

Pilkapynas yra senojo lateralinio senslėnio Švenčionėliai–Vilnius–Varšuva–Berlynas dugninėje dalyje esančioje smėlingoje lygumoje, kurios paviršius ženkliai paveiktas eolinių procesų. Pilkapiai supilti ant dviejų žemų eolinių gūbrių, nutįstančių ŠV–PR kryptimi ir atskirtų seklios lomos. Vietovės paviršius banguotas, pažeistas kertant ir sodinant mišką bei plačios miško kvartalinės linijos. Pilkapyno V pakraštys suardytas keleto stambių iškastų duobių (tikėtina plėšiant pilkapius), o visa R–PR pusė nukasta eksploatuojant smėlio karjerus.

Pilkapyną sudaro 11 daugiau ar mažiau aiškių sampilų, iš kurių 7 yra sąlyginai gerai išlikę, kiti 3 stipriai sulėkštėję, o 1 beveik visiš-

36 pav. Aukštųjų Panerių pilkapyno pilkapis 2 iš ŠV. E. Šatavičiaus nuotr.

Fig. 36. Aukštieji Paneriai barrow cemetery, barrow 2, as seen from the NW.

kai nukastas (35 pav.). Be jokios abejonės, pilkapyne būta daugiau sampilų, kurie dabar visiškai nukasti ar sunaikinti kitos ūkinės veiklos metu, ypač V ir R pakraščiuose. Pilkapiai, atrodo, buvo išsidėstę keliomis skirtingomis grupėmis, viena nuo kitos nutolusiosiomis per 33–42 m. Kompaktiškiausia yra Š grupė, sudaryta iš 5 mažesnio skersmens ir aukščio sampilų, kurie vienas nuo kito nutolę per 3–17 m. P grupė gana padrika, ištįsusi beveik V–R kryptimi ir sudaryta iš 4 stambių bei 1 smulkaus sampilo. Pilkapiai čia vienas nuo kito nutolę per 32–37 m ir tik pilkapius 3 ir 4 teskiria 5 m. Nuo šios grupės, maždaug už 86 m PR kryptimi, yra nutolęs paskutinis pilkapis 11. Tolesnė teritorija R–PR kryptimi yra sunaikinta smėlio karjerų ir įrengiant statybų aikštelę. Pilkapiai nuo 5,5 iki 13 m skersmens, 20–80 cm aukščio. Sampilai pilti iš smėlio, praardytuose paviršiuose pastebėti keli nedideli rieduliai, matyt, priklausę akmenų vainikams. Visų pilkapių papėdėse yra daugiau ar mažiau ženklios juosusių žiedinių griovių – duobių žymės.

Pilkapio 1 sampilas nukastas, išliko tik jo PR–R–ŠR pakraštys. Liekanų aukštis – 30–40 cm. Sampilo liekanų PV dalis neseniai iškasinėta metalo vagių, PR–R papėdę juosia žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 2 yra 36 m į PR nuo pilkapio 1. Jo sampilas išgaubtu viršumi, 11–13 m skersmens, pailgas ŠV–PR kryptimi, 60–80 cm aukščio, papėdėje jį juosia žiedinio griovio ryškios stambios įdubos (36 pav.). Pilkapis 3 yra 5 m į PR nuo pilkapio 2 ir 4 m į V nuo miško kvartalinės linijos. Sampilas labai suplokštėjęs, vos pastebimas, 7 m skersmens, 20–40 cm aukščio. Papėdėje jį juosia vos pastebimos žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 4 yra 44 m į Š–ŠR nuo pilkapio 2 ir į V nuo miško kvartalinės linijos. Sampilas išgaubtu viršumi, 7–7,5 m skersmens, 50–60 cm aukščio. Sampilo R pakraštį su papėdės duobėmis – grioviais sunaikino miško kvartalinė linija. Papėdėje ryškios žiedu juosiančios stambios griovio įdubos. Pilkapis 5 yra 4 m į V–PV nuo pilkapio 4. Sampilas suplokštėjusiu viršumi, 6 m skersmens (truputį pailgas R–V kryptimi), 40–50 cm aukščio. Pilkapis buvo suartas sodinant mišką; papėdę juosia ryškios žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 6 yra 8 m į ŠV nuo pilkapio 5. Sampilas deformuotas, stipriai suplokštėjusiu viršumi, 6 m skersmens, 40 cm

aukščio. Pilkapis buvo suartas sodinant mišką, jame ženklios 3 iškastų duobių žymės; papėdę juosia žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 7 yra 3 m į ŠR nuo pilkapio 6. Sampilas deformuotas arimo, sulėkštėjęs ir plokščiu viršumi, 5,5 m skersmens, 40 cm aukščio, papėdę juosia žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 8 yra 17 m į PR nuo pilkapio 4, 6 m į R nuo miško kvartalinės linijos. Sampilas nuvažinėtas ir truputį plokščias, 6–7 m skersmens, 40–50 cm aukščio. Papėdę juosia žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 9 yra 24 m į PR nuo pilkapio 8. Sampilas išgaubtu ir truputį suplokštėjusiu viršumi, nuvažinėtas kertant mišką, V šonas suartas. Jis 8–9 m skersmens, 50–60 cm aukščio. Papėdę juosia žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 10 yra 37 m į R–PR nuo pilkapio 9. Sampilas priplota viršutine dalimi ir truputį deformuotas, suartas sodinant mišką, nuvažinėtas, 9 m skersmens, 50–80 cm aukščio. Papėdę juosia vos ženklios žiedinio griovio įdubos. Pilkapis 11 yra 86 m į PR nuo pilkapio 10. Sampilas truputį nuskleistas (suarti šonai sodinant mišką), išgaubta viršutine dalimi. Jis 11 m skersmens, 50–70 cm aukščio. Papėdę juosia žiedinio griovio įdubos.

Saugotina objekto teritorija užima 2,325 ha plotą. Šis naujai surastas pilkapynas datuojamas Rytų Lietuvos pilkapių kultūros pirmąja puse (IV–VI a.).

New Barrow Cemeteries in East Lithuania

By analysing old maps of Lithuania and LiDAR data and by visiting various E and central Lithuanian locations in 2017–2018, about 50 new barrow cemeteries and isolated barrows were discovered, the descriptions of some of them having already been included in a previous publication. This article presents the descriptions of 15 other newly identified barrow cemeteries and isolated barrows.

A large barrow cemetery, Naraginė I, was discovered near Luokesa (Molėtai District) (Figs. 1–4). Larger groups of barrows were also identified in the SE part of the Dieveniškės appendix (Šalčininkai District) (Gureliai and Ureliai barrow cemeteries (Figs. 5–11)), to the SW of Liukoniai (Širvintos District) (Užukamajis, Davonys I–II barrow cemeteries and two isolated barrows (Figs. 12–18)), and in the vicinity of Švenčionys District's Pabradė (Naujadvaris II barrow cemetery) (Figs. 19–21) and Sariai (Sariai–Laukiai I, Kasčiukai II, Peršaukštis–Kasčiukai IV, Sudota III barrow cemeteries and Kasčiukai II isolated barrow) (Figs. 22–34). An average size barrow cemetery was identified on the SW edge of the city of Vilnius (Figs. 35, 36). All of these newly discovered barrow cemeteries and isolated barrows date to the second half of the Iron Age (6th–11th centuries).

Vykintas Vaitkevičius,
Gediminas Petrauskas,
Aistė Petrauskienė

Archeologinių ir istorinių vietų žvalgymai 2016 m.

2016 m. liepos–gruodžio mėnesiais BRIAI ir LNM septyniolikoje Elektrėnų savivaldybės, Kėdainių, Kelmės, Kretingos ir Raseinių rajonų vietovių žvalgė 22 kultūros paveldo vertybių požymių turinčias vietas, aptiko 252 bronzos amžiaus – naujausių laikų archeologinius radinius, kuriuos perdavė į KšM, KM, LNM ir RKIM. Žvalgytų objektų koordinatės nurodomos LKS94 sistemoje.

Dainavos senkapiai, vadinami Prancūzų kapais (Elektrėnų sav., Kietaviškių sen.), yra